

Kenija

//Martina Lončar

Površina: 582.646 km²
Št. prebivalcev: 28.337.000
Najvišja točka: Mt. Kenya: 5.199 m
Število vrst ptic: 1.084
Število IBA-jev: 60

Značilne vrste ptic: sedlarka (*Ephippiorchynchus senegalensis*), marabu (*Leptoptilus crumeniferus*), pavji žerjav (*Balearica regulorum gibbericeps*), mali plamenec (*Phoeniconaias minor*), črnooki pelikan (*Pelecanus rufescens*), pegatka (*Numida meleagris*), tajnik (*Sagittarius serpentarius*), noj (*Struthio camelus*), jastreb vrste *Gypohierax angolensis*, rdečerepa kanja (*Buteo augur*), glumaški orel (*Terathopius ecaudatus*), turako vrste *Tauraco hartlaubi*, zlatovranka vrste *Coracias caudata*, toko vrste *Tockus deckeni*, tribarvni blestivec (*Lamprolornis superbus*), rdečekljuni govedar (*Buphagus erythrorhynchus*), medosesi (*Nectarinia sp.*), tkalci (*Ploceus sp.*), vidajji (*Euplectes sp.*)

Značilne vrste sesalcev: olivni pavijan (*Papio anubis*), podsedliški šakal (*Canis mesomelas*), lisasta hijena (*Crocuta crocuta*), leopard (*Panthera pardus*), lev (*Panthera leo*), gepard (*Acinonyx jubatus*), afriški slon (*Loxodonta africana*), rumenopikasti stepni pečinar (*Heterohyrax brucei*), navadna zebra (*Equus quagga boehmi*), ozkousti ali črni nosorog (*Diceros bicornis*), širokousti ali beli nosorog (*Ceratotherium simum*), svinja bradavičarka (*Phacochoerus aethiopicus*), nilski povodni konj (*Hippopotamus amphibius*), žirafa (*Giraffa camelopardalis*), kafirski bivol (*Syncerus caffer*), navadni eland (*Taurotragus oryx*), defaška elipsasta obvodna antilopa (*Kobus ellipsiprymnus defassa*), črnorepi gnu (*Connochaetes taurinus*), impala (*Aepyceros melampus*), grantova gazela (*Gazella granti*), topi (*Damaliscus lunatus topi*)

Značilne rastline: *Encephalartos sp.*, *Adenium obesum*, glicinija vrste *Wisteria speciosa*, akacije (*Acacia alba* – najvišje trnato drevo v afriški savani, *A. tortillis*, *A. xanthophloea*), baobab ali opičji kruhovec (*Adansonia digitata*), kigelija ali klobasasto drevo (*Kigelia pinnata*), krvika (*Hemanthos sp.*), »orjaška« lobelija (*Lobelia deckenii*), ohrovtasti grint (*Senecio brassicae*), »dum« palma (*Hyphaene thebaica*)

Varstvo narave: narodni parki zavzemajo 7,6 % ozemlja; vseh narodnih parkov in rezervatov je 52

Viri ogrožanja: uničevanje naravnih habitatov, divji in športni lov, množični

Savana, širna travnata pokrajina, prepredena z redkimi akacijami in trnatim grmičevjem, daje dom mogočnim čredam gnujev, zeber, bivolov..., ki jim vneto sledijo številne zveri. Nad njimi pa krožeči mrhovinarji pozorno oprezajo za poginulimi žrtvami. Nenehen boj, v katerem so zmagovalci preživeli. To je dežela, ki slehernemu ljubitelju živali in divjine zapusti vrsto nepozabnih vtisov.

7

Za Kenijo, vzhodnoafriško državo, ki jo ekvator seka približno čez polovico, je značilno tako izredno raznoliko površje kot podnebje, kar se kaže tudi v drugih naravnih elementih. V deželi velikih kontrastov je opaziti precejšnjo raznolikost habitatov; posledica tega je tudi izredna vrstna pestrost ptic, število katerih znaša 1.084. (Po vrstni pestrosti v Afriki je Kenija takoj za Zairo.) Večina teh vrst je razširjena po celotni vzhodni Afriki, največ v Tanzaniji (90 %) in Ugandi (85 %) ter južni Etiopiji, Somaliji in Sudanu. V Keniji je endemičnih 6 vrst, več endemitov je razširjenih v okoliških deželah – predvsem v Etiopiji in Somaliji.

Kenijo v grobem razdelimo na štiri naravne enote. Severna in vzhodna Kenija zavzemata obsežna gorata območja savan, polpuščav in puščav, predele, ki se jih je moderna civilizacija najmanj dotaknila. Z jezerom Turkana, v katerem živi največja populacija nilskih krokodilov (*Crocodylus niloticus*) v Keniji, meji na Etiopijo. Zahodna Kenija meji z jezerom Viktorija na Ugando in Tanzanijo. Na tem območju sta zelo razširjeni tropski bolezenski bilharzioza in malarija; v slednji je prav tukaj žarišče okužb. To je najbolj poseljen del države in sredi intenzivnih obdelovalnih površin ležijo ostanki prvotnega deževnega tropskega gozda – Kakamega. Obalni predeli obsegajo kakih 480 km dolge peščene plaže ob Indijskem oceanu, koralne grebene, arhipelag Lamu, estuar Tane, najdaljše kenijske reke, mangrove in ozek pas obalnega gozda: Arabuko-Sokoke, največjega ostanka prvotnih obalnih gozdov v vzhodni Afriki. Sestavljajo ga mešani sestoji vrste *Encephalartos hildebrandtii* iz družine sagovk (*Cycadaceae*), gosti sestoji vrst iz rodu *Cynometra* iz družine rožičevk (*Caesalpinaceae*) in gozdnati sestoji miombe (*Brachystegia sp.*). Južno se peščene plaže nadaljujejo v Tanzanijo, od koder se je v Kenijo razširila svahilščina, od leta 1963 (oziroma neodvisnosti) uradni jezik Kenije. Z oddaljevanjem od Indijskega oceana se količina padavin zmanjšuje, tropska drevesa obalnega pasu, kot so kokosove palme (*Cocos nucifera*), bananovec (*Musa sp.*), papaja (*Carica papaya*), plumerija (*Plumeria sp.*) in kigelijska

(*Kigelia pinnata*), pa se postopoma umikajo akacijam (*Acacia sp.*), baobabom (*Adansonia digitata*) in trnatemu grmičevju savan. Območje Centralnega gorovja in Velikega afriškega tektonskega jarka (Great Rift Valley), ki poteka od doline reke Jordan v Siriji do Zambezija v Mozambiku, je nekakšna hrbtenica Kenije. Pokrajina je prepredena s sodavimi in z manj številnimi sladkimi jezeri (Baringo, Naivasha) ter z ugaslimi vulkani. Na vzhodu meji na gozdnata pobočja pogorij Mt. Aberdareja in Mt. Kenye, druge najvišje gore Afrike. Zaradi večjih nadmorskih višin in večje količine padavin je to eno najbolj rodovitnih območij Kenije. Predvsem na nižjih pobočjih gorovij ležijo obsežne plantaže čajevca in kavovca, ki so večinoma v lasti belcev. Na južnem koncu Centralnega gorovja leži Nairobi, glavno mesto Kenije. Od prestolnice nas reliefno razgibana pot vodi mimo obsežnih plantaž čajevca do juga države, kjer se razprostirajo široke travnate in grmičevnate savane. To je tisti del, kjer v številnih narodnih parkih in rezervatih, kot so Masai Mara, Amboseli in Tsavo, opazujemo večino divjih živali.

Jezero Nakuru (sedanja globina: 3,5 m) je le eno izmed številnih sodavih jezer na območju vzhodne veje Velikega afriškega tektonskega jarka. Visoka stopnja alkalnosti jezera je posledica visoke evaporacije in edinega še delujočega karbonatnega – karbonatnega vulkana Ol Doinyo Lengai (2.856 m), Gore bogov v jeziku Masajev. Visoka koncentracija karbonatov in bikarbonatov povzročata ekstremne življenjske razmere ter posledično nizko vrstno pestrost v jezeru, po drugi strani pa masoven razvoj modrozelenega ceppljivke spiruline vrste *Spirulina platensis*, ki je osnova celotnega prehranjevalnega spleta v jezeru. Edini živeči vretenčar v jezeru je riba vrste *Oreochromis asalicus grahmi*. To so naselili leta 1953 z namenom, da bi omejili število komarjev, ki so se razmnoževali v manj slanih predelih jezera (boj proti malariji). Od vseh znanih rib živi v najbolj ekstremnih razmerah.

Največja ornitološka privlačnost narodnega parka Nakuru so

Zemljevid:

Uporabljen z dovoljenjem »The General Libraries, The University of Texas at Austin«.

1 - 6: Masajski deček, čreda črnorepih gnujev (*Connochaetes taurinus*), impale (*Aepyceros melampus*) na robu travnate savane, rumenopikasti stepni pečinarji (*Heterohyrax brucei*), sloni (*Loxodonta africana*) v vodni kopeli, levi (*Panthera leo*) v naravnem rezervatu foto: Martina Lončar

7: Savana Zahodnega Tsava. foto: Martina Lončar

8

9

10

11

12

8: Simbioza med bivolom (*Syncerus caffer*) in rdečekljunim govedarjem (*Buphagus erythrorhynchus*)
foto: Martina Lončar

9: Vzhodnoafriški noj (*Struthio camelus massaicus*)
foto: Martina Lončar

10: Marabu (*Leptoptilus crumeniferus*)
foto: Martina Lončar

11: Pavji žerjav (*Balearica regulorum gibbericeps*) se je prilagodil na delno antropogeno spremenjene habitate, kjer sedaj živi večina vzhodnoafriških populacij.
foto: Martina Lončar

jate več stotisočih malih plamencev (*Phoeniconaias minor*), ki se že v jutranjih urah zbirajo na jezeru in ga čez dan značilno rožnato obarvajo. Gnezdiijo na jezerih Magadi in Natron v Tanzaniji, kjer so zaradi nepretrdnega blatnega površja varni pred plenilci. Za plamence je značilen poseben način hranjenja: s filtriranjem, saj bi bile alkalne vode in druge snovi v njih preveč toksične zanje, če bi jih prejeli v prevelikih količinah. Iz vode filtrirajo spiruline in velike količine beta-karotenov, ki jih le-te vsebujejo, jim dajejo značilno rožnato barvo. Obsežne jate so nemalokrat lahek plen za afriškega jezerca (*Haliaeetus vocifer*), marabuja (*Leptoptilus crumeniferus*), zlatega šakala (*Canis aureus*) in lisasto hijeno (*Crocuta crocuta*). Na ožjem območju jezera se zadržujejo še veliki plamenci (*Phoenicopterus ruber*), rožnati pelikani (*Pelecanus onocrotalus*), kormorani (*Phalacrocorax carbo lucidus*), čaplja vrste *Egretta gularis schistacea*, veliki ponirki (*Podiceps cristatus infuscatus*), redkeje pa tudi žličarka (*Platalea leucorodia*).

V parku Nakuru je bilo zabeleženih več kot 400 vrst ptic, vendar njihovo število niha glede razpoložljive hrane. V času pomanjkanja hrane ali kadar je jezero popolnoma izsušeno, se ptice zadržujejo na drugih sodavih jezerih (Bogoria, Natron, Elementeita,...). Jezero obdajajo travnata pokrajina, gozd mlečka (*Euphorbia grandicornis*) in svetli gozdovi akacije vrste *Acacia xanthophloea*, v katerih smo opazovali žolno vrsto *Campethera nubica*, kukala vrste *Centropus superciliosus* in rdečerepo kanjo (*Buteo augur*).

Tsavo je z 20.812 km² največji med enaindvajsetimi narodnimi parki v Keniji (je večji od površine Slovenije). Zaradi lažjega upravljanja je razdeljen na zahodni in vzhodni del. Prostrane grmičevnate savane Vzhodnega Tsava in vulkansko blago hribovito površje Zahodnega Tsava ponujata začasno bivališče številnim pticam selivkam predvsem med oktobrom in januarjem, saj park leži na eni izmed glavnih selitvenih poti za ptice severne hemisfere.

V Vzhodnem Tsavu živi največji populaciji slonov (*Loxodonta africana*) in kafsriških bivolov (*Syncerus caffer*) v Keniji. Območje

parka je bilo vrsto let epicenter divjega lova. Posledica tega je drastičen upad števila slonov in črnih nosorogov (*Diceros bicornis*). Ilegalni lov, ki je zajel tudi druge predele Afrike, je bil najboljšežnejši predvsem ob koncu 19. stoletja ter v sedemdesetih in osemdesetih letih 20. stoletja. Posledice: število črnih nosorogov je padlo z 18.000 leta 1969 na okrog 1.100 leta 1984, populacija slonov v Keniji pa se je v manj kot desetih letih zmanjšala s 167.000 (1973) na 60.000 (1980). Danes so narodni parki in druga zavarovana območja v Keniji še edina območja za preživetje nekaterih populacij velikih sesalcev v naravi. Črede slonov lahko najpogosteje opazujemo ob rekah in manjših vodnih kotanjah. V bolj sušnatih območjih, predvsem na meji med odprto travnato savano in gostim grmičevjem, vidimo gerenuka (*Litocranius walleri*), čopouho bajzo (*Oryx beisa callotis*), kirkovega (*Madoqua kirkii*) in güntherjevega dikdika (*M. guentheri*). Slednji od vseh dikdikov živi v najbolj suhih predelih. Najbolj razširjene antilope v Tsavusu impale (*Aepyceros melampus*) in grantove gazele (*Gazella granti*), medtem ko so thomsonove gazele (*Gazella thomsoni*) v tem parku redke, a zelo pogoste v ravninskih predelih Amboselija, Masai Mare in NP Nairobi. Poleg omenjenih živali smo v Tsavu med drugimi opazovali še krdelo levov (*Panthera leo*), samico geparda z mladičem (*Acinonyx jubatus*), masajske žirafe (*Giraffa camelopardalis tippelskirchi*), navadne zebre (*Equus quagga boehmi*), kongona (*Alcelaphus buselaphus*), defaške elipsaste obvodne antilope (*Kobus ellipsi prymnus defassa*), elanda (*Taurotragus oryx*), številne svinje bradavičarke z mladiči (*Phacochoerus aethiopicus*), povodne konje (*Hippopotamus amphibius*), rumene pavijane (*Papio cynocephalus*), na skalah Zahodnega Tsava pa so bili pogosti rumenopikasti stepni pečinarji (*Heterohyrax brucei*).

Prav tako kot je spremenljiva pokrajina v tem delu Kenije, je raznolik tudi svet ptic. Tu srečamo od spektakularnih jat živo obarvanih škorcev vrste *Cosmopsarus regius*, razširjene po večjem delu parka, do težje opaznih listnic vrste *Bradypterus lopezi* v hribovju Chyulu Hills. Poleg omenjene vrste škorcev je prav tako pogost tribarvni blestivec (*Lamprotorornis superbus*), sicer najbolj razširjena vrsta škorcev v Keniji. Značilno za ta rod škorcev

13

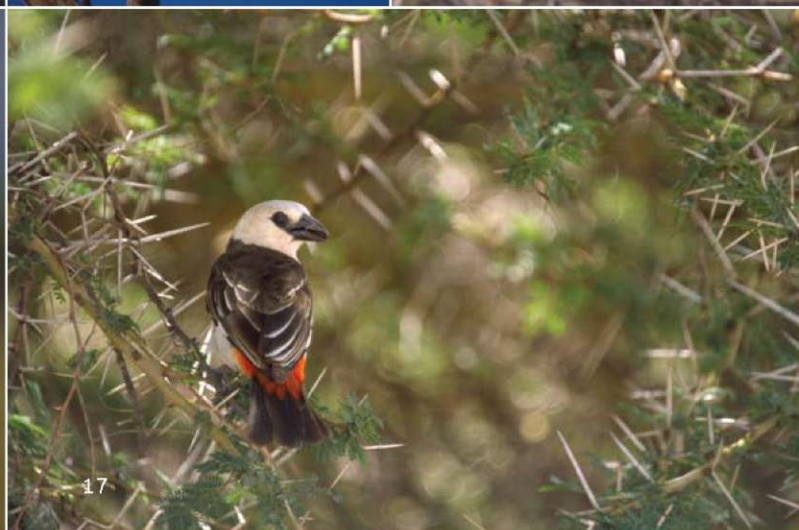
14

15

16

17

je njihova metalno modra, zelena in vijolična obarvanost, kar je značilnost mnogih njihovih sorodnih vrst s pozornost vzbujajočo rumeno šarenico. V območjih suhe travnate savane z redkimi drevesi in grmičevji je razširjena največja živeča ptica: noj (*Struthio camelus*). V zahodnem delu parka pogosteje srečamo vzhodnoafriškega noja *Struthio c. massaicus*, areal katerega obsega območje južno od Nairobija in Zahodnega Tsava ter od Serengetija do Ngorongora in območja Aruše. V vzhodnem delu parka pa je pogostejši somalijski noj (*Struthio c. molybdophanes*), ki je sicer razširjen vzhodno od jezera Turkana, južno od Sambura do Vzhodnega Tsava. Areal razširjenosti noja je bila v preteklosti tudi severna Afrika, vendar je v zadnjih 120 letih tamkajšnja populacija doživela drastičen upad zaradi lova in zbiranja jajc, tako da danes živi nekaj osebkov le še v zahodni Sahari.

V odprtih travnatih in grmičevnatih savanah pogosto vidimo tajnika (*Sagittarius serpentarius*), droplje (*Eupodotis senegalensis canicollis*, *E.hartlaubii*), pegatke (*Numida meleagris*), srakoperje (*Laniarius ruficeps*, *L. funebris*), jastrebe (*Gyps africanus*, *Trigonoceps occipitalis*), v družbi velikih sesalcev pa številne rdečekljune govedarje (*Buphagus erythrorhynchus*). Kafarski rogati krokar (*Bucorvus leadbeateri*) naseljuje bolj sušne odprte predele z nizko travo in je poleg rogatega krokarja (*Bucorvus abyssinicus*) edini skorajda izključno na tleh živeči kljunorožec. Gnezdi v debelejših drevesih, ki izjemno baobaba tune uspevajo, tako da se razširjenost kafarskega rogatega krokarja približno ujema z razširjenostjo te drevesne vrste. Ob vodnih kotanjah in vodotokih se pogosto zbirajo sveti ibisi (*Threskiornis aethiopicus*), ibisi vrste *Bostrychia hagedash brevirostris*, dolgonoge pribe (*Vanellus armatus*), nilske gosi (*Alopochen aegyptiacus*) in marabuji (*Leptoptilus crumeniferus*). Slednje uvrščamo med štoklje (*Ciconiidae*), a se pogosto prehranjujejo z mrhovino. Močni kljun marabujev bolj kot za razkosanje mesa rabi za prodiranje v notranost telesne votline, s perjem redko pokrita glava marabuja pa je primerna za vstop v truplo poginulih živali.

Na jugu Kenije leži **Masai Mara**, dežela Masajev. To nomadsko pleme izvira iz severozahodnih predelov od jezera Turkana in se je tu naselilo v 18. stoletju. Plemena, ki so živela na območju sedanjega naravnega rezervata, so preselili na njegov rob, v določenih predelih rezervata pa imajo le možnost paše. Zaradi hitre rasti prebivalstva in ker je prehrana domače govede skorajda enaka prehrani kravjih antilop (*Alcelaphini*), pogosto prihaja do konfliktov med domačimi plemeni in divjimi živalmi na eni strani ter vodniki naravnih parkov in rezervatov na drugi.

Masai Mara je v ekološkem pogledu nadaljevanje Serengetija v Tanzaniji, kjer čez reko Maro potekajo najboljše migracije gnujev in zeber. Na migracijska gibanja vplivajo razlike v količini in kakovosti hrane, ki so posledica sezonskih padavin. Tako se junija in julija v Masai Mari poveča število gnujev na več milijonov, ko ogromne črede v družbi tisočeri zeber migrirajo iz Tanzanije. Med oktobrom in novembrom se črede obrnejo proti Serengetiju. Pogosto se v družbi z zebami in gnui pojavljajo topiji (*Damaliscus lunatus topi*), ki v Keniji živijo le v Masai Mari. Travnato savano Masai Mare ponekod popestrijo dežnikaste akacije (*Acacia tortilis*) s številnimi gnezdi tkalcev vrste *Bubalornis niger*, galerijski gozdovi ob reki Mari in manjši močvirnati predeli, kjer smo opazovali sedlarko (*Ephippiorhynchus senegalensis*) in čapljo vrste *Ardea rufiventris*. V travnatih in grmičevnatih predelih smo večkrat videli abesinsko zlatovranko (*C. abyssinica*), zlatovranko vrste *Coracias caudata*, čebelarja vrste *Merops bullocoides*, toka vrste *Tockus erythrorhynchus*, turaka vrste *Corythaixoides personata leopoldi* in lirorepega vidaja (*Euplectoris jacksoni*). Na akacijah so marabuji oprezali čez razprostrano savano za mrhovino, nad širno travnato pokrajino pa so krožili golouhi jastrebi (*Torgos tracheliotus*), stepski (*Aquila nipalensis orientalis*) in glumaški orli (*Terathopius ecaudatus*) ter orli vrste *Polemaetus bellicosus*.

Verjetno so časi, ko so živali vladale v brezmejnih divjini, minili. Sedanja evolucija je žal v rokah človeka; pa naj vendar zaključim z mislimi Browerja: »Divjina je naredila človeka, toda človek ne more narediti divjine. Lahko ji samo prizanesemo.« ●

12: Na jezeru Nakuru se poleg malih plamencev (*Phoeniconaias minor*) prehranjujejo tudi plamenci (*Phoenicopterus ruber*).
foto: Martina Lončar

13: Rožnati pelikani (*Pelecanus onocrotalus*)
foto: Martina Lončar

14: Glumaški orel (*Terathopius ecaudatus*)
foto: Martina Lončar

15: Zlatovranka vrste *Coracias caudata*
foto: Martina Lončar

16: Srakoper vrste *Lanius cabanisi* je razširjen predvsem vzhodno od Velikega tektonskega jarka.
foto: Martina Lončar

17: Dinemelije (*Dinemellia dinemelli*) so kot vsi tkalci družabni ptiči, vendar se zbirajo v manjših jatah.
foto: Martina Lončar